

**НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТА НА СПОМЕНИЦИТЕ
НА КУЛТУРАТА И МУЗЕЈ – БИТОЛА**

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

БИТОЛА

2015

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ НА
Н.У. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТА НА СПОМЕНИЦИТЕ
НА КУЛТУРАТА И МУЗЕЈ – БИТОЛА**

Претседател на редакциски одбор:
Александар Литовски

Членови на редакциски одбор:
Лиљана Христова
Викторија Момева Алтипармаковска
Ристо Палигора
Зоран Алтипармаков

Технички секретар: Владо Ѓоревски

Превод на англиски: Силвана Петрова Насух
Лектор: Калиопи Бојчиновска
Печати: Херакли Битола
Тираж: 500

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

94(497.7)"18/19"(082)
930.85(497.7)(082)

ЗБОРНИК на трудови / [уредник Александар Литовски]. - Битола : НУ
Завод и Музеј Битола, 2015. - 195 стр. : илустр. ; 24 см

Фусноти кон текстот. - Summaries кон повеќето трудови. -
Библиографија кон повеќето трудови

ISBN 978-608-4754-05-3

а) Македонија - Историја - 19-20в. - Зборници б) Македонија -
Културна историја - Зборници
COBISS.MK-ID 99192586

Почитувани читатели!
Почитувани колеги!

„Зборникот на трудови“ на Националната установа Завод за заштита на спомениците на културата и музеј - Битола е стручно и научно списание кое има за цел на стручната и пошироката јавност да им презентира изворни материјали и нови сознанија, кои ќе бидат научно издржани и кои ќе ја збогатат ризницата од знаења во областите на кои се однесуваат.

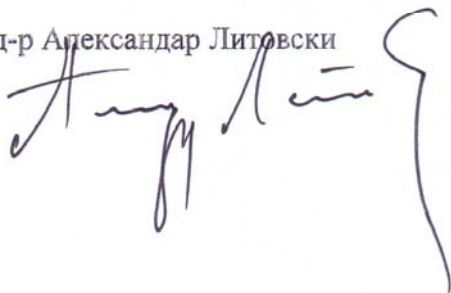
Со задоволство можеме да истакнеме дека пред вас се наоѓа новиот осумнаесетти број на ова наше списание и, како што ќе можете да забележите, во него се поместени осумнаесет прилози од наши колеги кои не се само од редот на вработените во НУ Завод за заштита на спомениците на културата и музеј - Битола, туку и колеги кои работат во различни научни и културни институции низ Република Македонија.

И во овој број на „Зборникот на трудови“ го зачувавме ликовно-графички лик на корицата, а на самиот крај, ги приложуваме инструкциите за авторите, со цел да информираме за тоа како треба технички да се подготвуваат статиите за нашиот Зборник. Со објавување и на овој осумнаесетти број од нашиот „Зборник на трудови“, се надеваме дека ќе ја поттикнеме заинтересираноста за идно учество на сите колеги од сродните стручни институции, како и од сите останати научни институции во Република Македонија, а кои работат на теми кои се во сферата на заштитата и презентацијата на движното и недвижното културно наследство, како и од музеологијата, историјата на уметност, етнологијата, фолклористиката, археологијата, историјата...

На крајот, повторно Ве информираме дека Редакцискиот одбор, а пред сè претседателот и техничкиот секретар, стојат на располагање во текот на целата година со цел да разјаснат евентуални нејаснотии и да ги прифатат испратените стручни трудови за наредниот број на „Зборник на трудови“.

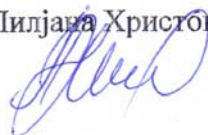
Претседател на Редакцискиот одбор

д-р Александар Литовски

Директор

Лилјана Христова

Содржина:

Георги Димовски

Учениците Евреи во битолските католички (француски) училишта.....7

Александар Литовски,

Последиците од убиството на Спасое Хаџи Поповиќ во Битола.....23

Роберто Трајковски,

Активноста на Третиот Рајх за организирање на месна самозаштита (милиција) во Западна Македонија во крајот на 1943 и првата половина на 1944 година.....37

Рубинчо Белчески,

Народен музеј - „Завод за заштита на спомениците на културата и музеј“ - Прилеп во весникот „Нова Македонија“.....46

Лидија Ѓурковска,

Дискусијата на Павел Шатев на седницата на Второто редовно заседание на Уставотворното собрание на НРМ од 25. 12. 1946 година.....60

Габриела Топузовска,

Активностите на Хигиенскиот завод за еридикација на маларијата во Македонија по Втората светска војна.....68

Александар Симоновски,

Активностите на Битолскиот областен народноослободителен одбор при организирањето на образованието и културата во Македонија во 1944 година.....77

Илија Василески,

Панко Брашнарлов - од истакнат национален борец до жртва на комунистичкиот режим.....87

Бранко Ѓоргиев,

Помалку познати револуционерни дејци од Струмица и Струмичко во времето на основањето на Македонската револуционерна организација до почетокот на Балканските војни (1893-1912/13).....93

Мери Стојанова, Традиционалната исхрана на населението во Преспа.....	106
Даница Цокиќ, Мултикултурниот аспект на народното градителство и неговото влијание на граѓанското општество во Браничевскиот регион.....	119
Милена Беновска–Сбкова, Културното наследство и политиката на сеќавањето во пограничниот регион на бугарскиот град Златоград.....	127
Оливера Макриејска, Примена на аналитички спектроскопски техники во истражувачките работи на иконата Свети Наум Охридски од црквата Свети Великомаченик Димитриј во Битола.....	139
Душко Цветанов, Можна убикација на Палеокастро (тврдина или населба), крај манастирот „Богородица Елеуса“ - с. Велјуса, Струмичко.....	153
Гоце Наумов, Слободан Стојкоски, Нови предисториски тумби во Пелагонија.....	167
Зоран Алтипармаков, Гордана Филиповска Лазаровска, Весна Калпаковска, Роберт Михајловски, Приказ на епиграфски споменик - Скочивирски натпис.....	180
Владо Ѓорески, Кратки размисли за балканскиот цртеж и графика или ламентот за вечниот очај (извадок од подолга студија).....	193
Марјан Иваноски, Димитар Љоровски Вамваковски, Еден документ за доселувањето на муслиманското население од Косово и Метохија, Црна Гора, Санџак и Босна и Херцеговина во Народна Република Македонија (1951-1956).....	206
Инструкции за авторите на прилози во "Зборник на трудови" на НУ Заводот за заштита на спомениците и музеј - Битола.....	215

UDC 94:616.936 (497.7) 1946/48"

Габриела ТОПУЗОВСКА,¹

АКТИВНОСТИТЕ НА ХИГИЕНСКИОТ ЗАВОД ЗА ЕРАДИКАЦИЈА НА МАЛАРИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Апстракт: *Крајот на Втората светска војна не значел територијално ослободување на земјата од непријателот и почеток на еден нов, мирен и спокоен живот, туку тоа бил почеток на многу нови, големи и тежки предизвици со кои се соочила новата македонска држава.*

Тешката економска криза и бројните социјални потешкотии, биле надополнети и со сериозни здравствени проблеми кај населението, кои секако дека претставувале приоритет за решавање, за што била потребна соодветна соработка помеѓу здравствените власти со релевантните институции. Тоа било и причина повеќе за отпочнување со активности и преземање мерки од страна на новата државна и здравствена власт за спроведување на одредени здравствени политики, за организирање на нова и функционална здравствена мрежа, која подоцна одиграла важна улога во сузбивањето на заразните заболувања, особено на маларијата.

Клучни зборови: *Здравствена политика, заразни заболувања, маларија.*

Со формирањето на органите на новата Македонска држава, во 1944 година и нејзиното највисоко тело Президиумот на АСНОМ, покрај другите, почнуваат да се воспоставуваат и одредени здравствени политики, и да се превземаат активности и мерки за отпочнување и организирање на функционална здравствена мрежа.

Во повоениот период, биле вработувани млади кадри (лекари, санитарни техничари, хемичари), а од страна на Поверенството за социјална политика и народно здравје, биле превземани мерки и активности за прибирање лекови и медикаменти од Воено санираните одделенија и Обласните народни одбори.

На 16. 12. 1944 година со документ бр.345, Поверенството се обратило до Битолската воена област, санитетско одделение за корпусното воено санитарно слагалиште, при што бил потврден приемот на медикаменти потребни за третирање на пациентите од обласниот народно-ослободителен одбор во Битола. Медикаментите биле предадени на "Прочелникот за Народно здравје

¹ Доц. д-р Габриела Топузовска, научен соработник, Институт за национална историја, ул. Григор Прличев бр. 3, 1000 Скопје, е.пошта: gtrifunova@yahoo.com.

при О.О.Н. Одбор во Битола д-р Несторов”.² Президиумот на АСНОМ, со писмо бр.263 од 6.12.1944 година, преку Поверенството за социјална политика, народно здравје и исхрана, се обратил до привремениот Македонски народно ослободителен одбор во Софија. Во писмото било наведено дека се испраќа “лицето Глигор С.Тулевски, техникостроител при Хигиенскиот институт во Скопје да набави серум и вакцини и други бактериолошки материјали от кои нашиот крај има голема нужда”.³ Тоа бил само еден од начините со кои што народната власт се обидува да ја подмири потребата кај македонскиот народ за медикаменти.

Периодот од 1945 до 1948 година

Новата 1945 година, народот ја дочекал во тешка економска и здравствена состојба, во глад, немаштија, висок морбидитет и морталитет, многубројни ендемски жаришта и мал број лекари. Големите мочуришта во Македонија биле неисцрпен извор на маларични паразити, а туберкулозата, болеста на бедата и сиромаштијата била многу раширена. Сето тоа наложувало спроведување на итни мерки за создавање на функционална мрежа на здравствени работни организации на сите нивоа.

Новата Влада на НР Македонија ценела дека маларијата не претставувала само голем здравствен проблем, туку таа била и голем социјално-економски проблем. Во тој временски период, започнала борбата на македонските институции и против гладот, немаштијата, вошливоста, културната заостанатост. Секако, најмногу внимание се посветувало на борбата со тешките заразни болести (тифус, дифтерија, жолтица, маларија) кои одзеле илјадници животи. За реализација на поставените цели и решавање на здравствените приоритетите во новата држава, било потребно да се создаде мрежа на здравствени организации со примарна и секундарна здравствена заштита, но и со стручни медицински кадри.

Во почетокот на 1946 година, Македонија ја зафатила ендемоепидемија што воедно се издвојувала и како најтешка година со дури 600 000 заболени од маларија, или тоа биле три четвртини од вкупните заболени во Југославија.⁴

Во периодот од 1946 до 1948 година, маларијата во Македонија имала свои сезонски падови и пораста. Географските карактеристики имале големо влијание врз инциденцата⁵ на маларијата. Таа најчесто се наоѓала во појасот

² ДАРМ. Фонд. 157, К.5, 67/136-138.

³ Исто, 57/133-134, Скопје 6.12.1944, Док.бр.263.

⁴ Елена Јосимовска, Завод за здравствена заштита-Штип 90 години. Штип, 2004, 135.

⁵ Инциденца или фреквенција, е многу важен показател кој се користи за проценка на здравствената состојба на населението. Инциденцата е статистички поим кој се користи во епидемиологијата за определување на бројот на новозаболени случаи, (на милион жители), во одреден временски интервал, (најчесто една календарска година). Се изразува во броеви или проценти.

помеѓу 45 степени северна и 40 степени јужна географска широчина, каде граничната температура на воздухот е изотермна од 15⁰С.⁶

Во состав на Министерството за народно здравје, било формирано посебно одделение за борба против маларијата. Активности за сузбивањето на маларијата и нејзините предизвикувачи организирал и Хигиенскиот институт во Скопје, заедно со своите вработени. Според податоците на Василка Ѓошева Стојановиќ, која била прв санитарен техничар по ослободувањето, вработена на 10. 10. 1946 година, во хемиско-бактериолошкото одделение работеле: Љубица Атанасова-хемичар, Анатолиј Богословски-хемичар одговорен за лабораторијата, Ѓорѓи Икономов-хемичар, Радмила Лазарева-фармацевт, Димитар Чилиманов-техничар, Љубица Глишиќ-броматолог и техничарите Трајче Јосифовски и Даме Брковски.⁷ Задачите и мерките кои ги превземало одделението се однесувале на организирање на антималярничната служба во земјата, едуцирање на кадри преку курсеви и семинари за работа во антималярничните служби, обезбедување лекови и исектициди, како и опрема и превозни средства за борбата против маларијата.

Во периодот кога биле организирани активностите за сузбивање на маларијата, во исто време биле активирани и координирани повеќе институции за заедничка работа, и тоа: Воениот санитар, Црвениот крст, Народната младина, Министерството за сообраќај и просвета, како и средствата за јавно информирање. Се организирале масовни предавања, презентации, изложби, се лепеле плакати и летоци, за поголема информираност на месното население и подигање на нивото на здравствена култура. Покрај останатите мерки се спроведувале и акции за асанација на критичните места.⁸ Сето тоа претставувало огромен зафат на институциите во борбата за спречување на ширењето на заразните заболувања.

Во составот на секоја здравствена станица биле организирани антималярнични одделенија, а на територијата на целата земја биле формирани осум антималярнични инспекторати со седишта во: Штип, Струмица, Кочани, Куманово, Гостивар, Охрид, Битола и Велес.⁹

Поради својата огромна и пожртвувана работа, како и добриот и стручен кадар кој одговарал на секојдневните предизвици и ги извршувал секојдневните обврски, Владата на ФНРЈ со писмо од 8 октомври 1946 година, му предлага на Президиумот на народното собрание на ФНРЈ, “според одредбата од чл. 74, т.16 од Уставот на ФНРЈ, да го прогласи за Установа од општо државно значење Хигиенскиот институт во Скопје, кој сега се наоѓа под управа

⁶ Петар Пауновиќ, О маларији у Крајинском срезу 1948 године. Историја медицине, Београд, 2007, 146-149.

⁷ Благоја Алексоски, Златанка Димитровска, 80 години Републички завод за здравствена заштита. Скопје, 2004, 27.

⁸ Ѓорѓи Гавриловски, Организација на маларијата после ослободувањето во СР Македонија. Зб. Ерадикација на маларијата во Југославија. Скопје, 1973, 25.

⁹ Боро Николовски, Прилози за историјата на здравствената култура на Македонија. Скопје, 1995, 336.

на органите на НР Македонија. Ова е потребно од споменатиот институт се образува Сојузен институт за маларија и останати суптропски болести, чии задачи би биле:

-Да прерасне во Висока стручна медицинска школа за оспособување малариозози;

-Да прерасне во Центар за научни испитувања на теориски и практични прашања во борбата против маларијата и други суптропски болести.¹⁰

Тоа било уште поголем поттик за вработените да вложат максимални напори на своите работни места, а во правец на подобрување на животните услови и животната средина на населението.

Во текот на 1947 година, според сведоштвата на Младен Павловски, рентген техничар и возач во Заводот, работеле д-р Стерјо Боздов, како директор, д-р Стеван Стефков, д-р Никола Хаџи Здравев-главен епидемиолог во Македонија, д-р Георги Несторов, д-р Анка Ковачева, д-р Панче Станчев, д-р Никола Георгиев-специјалист по хигиена, д-р Ѓуро Панов-специјалист по медицина на трудот, инг.Александар Жупан-како прв началник на хигиена и санитарна техника, д-р Панче Велков, д-р Ѓорги Нацев-специјалист по школска хигиена и лаборантот Томе Стефков.¹¹

Во борбата против маларијата биле користени нови антималярични средства: дараприм, хлораквин, и примаквин, кои давале видни резултати во намалување на заболувањата. Прскањето со ДДТ во текот на 1947-1948 година, се вршело три пати (април, јуни, август), за да веќе во 1949 година, се намали на два пати (мај, август). За проверка на успешноста од прскањето со ДДТ, и сузбивањето на болеста, земени биле преку 1000 крвни проби, а при тоа не бил пронајден ниту еден позитивен случај.¹²

Хигиенскиот завод и СЗО во борба против маларијата

Со ваквите интензивни активности од страна на Хигиенскиот институт, биле создадени услови за сузбивање на маларијата, а превземените мерки неминовно преминувале кон мерки за ерадикација на истата.

Во периодот што следувал (1951-1952), бројот на заболени од маларија, драстично се намалил од 247 на 222 случаи.¹³

Поради големите позитивни резултати постигнати со огромната работата и максималното вложување на оваа институција во правец на подобрување на санитарно хигиенските услови за здравствено просветување на населението, на 17 јануари 1952 година, била донесена Уредба за основање и работа на Институт за народно здравје.

¹⁰ ДАРМ. Фонд. 157. Белград, 8 Октомври 1946 г., ПОВ. Бр.1494/46.

¹¹ Благоја Алексоски, Златанка Димитровска, 80 години Р333, 27-28.

¹² Исто.

¹³ Исто, стр. 39.

Со таквиот владин потег, се интензивирале активностите за подигање на здравствената култура на населението, се организирале курсеви, предавања и други активности со здравствени содржини. За прв директор на Хигиенскиот завод бил избран проф.д-р Богдан Каракашевиќ (1950-1953). Институтот за народно здравје бил припоен кон Централниот Хигиенски завод во 1954 година, кога Заводот со решение на извршниот совет на НРМ бил прогласен за установа со самостојно финасирање, и продолжил да работи под називот Централен завод за заштита на народното здравје, со која раководел проф. д-р Вукашин Попадиќ (прв министер за народно здравје) од 1953 до 1963 година.¹⁴

Во 1955 година, на осмото Собрание на Светската здравствена организација (СЗО), било одлучено да се поддржат сите програми за ерадикација на маларијата во земјите каде што за тоа постоеле кадровски и материјални можности и капацитети.

Со тоа Заводот развил многу поинтензивна и поефикасна работа, а секако постигнал и голем успех во превентивната заштита во целина, при што се продолжиле активностите за здравствено просветување на месното население. Во овој период покрај директорот, управувачка улога во здравствените установи во Македонија, имале управните одбори. Така со “решение за формирање и определување на бројот на членовите на управните одбори на здравствените установи што му прават услуги на сето население на подрачјето на Народна Република Македонија”¹⁵ во 1956 година, бил избран управниот одбор на Централниот хигиенски завод во Скопје, кој се состоел од девет члена вклучително и директорот на Заводот. За прв член бил избран Ацо Рибар, претставник на работниот колектив на Централниот хигиенски завод, потоа Јован Станковски, претставник на народниот одбор на град Скопје.¹⁶

Следната фаза од административниот развојот на Заводот ја следиме во 1957 година, преку неговата интеграција со Институтот за микробиологија со паразитологија при Медицинскиот факултет, по што започнала нова етапа во работата на Заводот. На чело со проф.д-р Богдан Каракашевиќ и со стручниот тим вработени, Институтот ја започнал својата самостојна здравствена дејност, во период кога маларијата била присутна во повеќето земји од континентална Европа.

Во своето обраќање по повод Светскиот ден на здравјето, генералниот директор на Светската здравствена организација изјавил дека “за прв пат во историјата на човештвото само една болест претставува предмет на толку широка меѓународна коалиција. Сите деведест земји-членки на Светската здрав-

¹⁴ Исто, стр. 30-31.

¹⁵ Службен весник на НРМ, 31 декември 1956 година.

¹⁶ Благоја Алексоски, Златанка Димитровска, 80 години РЗЗЗ, 30.

ствена организација се согласија да ги концентрираат знаењата и средствата за искоренување на маларијата.¹⁷

Подоцна била направена и промена во однос на водењето антималяричната политика, односно промена на формата на контролата за искоренување на болеста. Како резултат на превземените активности и промени, во повеќето земји од континентална Европа веќе било постигнато искоренување на болеста, или пак бројот на заболени од маларија бил намален и сведен на многу ниско ниво. Во таа насока биле применувани мерки и активности за контрола на маларијата.

Покрај применетите мерки за намалување, контрола и искоренување на маларијата, постоеле и други причини кои довеле до ваквата појава, како на пример: нестабилноста на маларијата на европскиот континент, можноста за нејзино лесно контролирање со инсектициди, подигањето социјалните и економските услови, развивање и јакнење на антималяричните диспанзерски мрежи, како и подигање и развој на здравствената култура и хигиено-диететските навики во руралните области. При тоа биле користени и искуствата собрани од работата на постоечките мрежи на антималяричните диспанзери.

Тоа било причина и земјите во кои маларијата во овој период постоела како болест, да ги трансформираат своите акциони планови за контрола на болеста, во планови за ерадикација на маларијата, кои со имплементација на соодветни оперативни методи, кои биле препорачани од страна на експертскиот комитет на маларија на СЗО, биле усвојувани и прифаќани.¹⁸

Прифаќајќи го фактот дека искоренувањето на маларијата требало да се одвива како меѓународно синхронизирана кампања, на предлог на Светската здравствена организација, во 1958 година, тогашната југословенска федерација се приклучила на светската кампања за ерадикација на маларијата. Веќе наредната 1959 година, Владата на Југославија и Светската здравствена организација, потпишале договор за ерадикација на маларијата. Поради тоа во 1960 година, Македонскиот Централен хигиенски завод, ја изготвил и презентирал својата програма и план за ерадикација на маларијата. Според тој план Македонија влегувала во втората зона, а носител на целокупната активност за оваа акција, бил Централниот хигиенски завод во Скопје. За поуспешно изведување на акцијата, Македонија била поделена во три под зони:

„Подзона II/A, во која влегуваа Скопска, Тетовска и Кумановска околија, со седиште во градскиот завод за здравствена заштита во Скопје;

Подзона II/B, во која влегуваа Битолска и Охридска околија, со седиште во околинскиот завод за здравствена заштита во Битола;

Подзона II/C, во која влегуваа Штипската и Титовелешка околија, со седиште во околинскиот завод за здравствена заштита во Штип”.¹⁹

¹⁷ Исто.

¹⁸ World Health Organization. Lessons learned during the final stages of malaria eradication in Europe. WHO/Mal/467, 11 September 1964.

¹⁹ Боро Николовски, Прилози за историјата, стр. 341.

Било предвидено програмата да се изведува во четири фази, при што имало и строго определени активности.²⁰ За релативно кусо време биле постигнати големи резултати, за што им било оддадено признание на д-р Никола Хаџи Здравев, Јорданка Кеџкарова-биолог/паразитолог, Томе Стефков-лаборант, Коста Георгиевски-санитарен техничар.

Искоренувањето на маларијата во СР Македонија, заслужувало внимание и поради тоа што можело да служи за пример како со примена на најсовремени сознанија и принципи од областа на епидемиологијата, со добро планирање, систематска и точна работа, било можно да се постигне таков конечен резултат, кој во медицината претставувал идеал, а тоа било потполното искоренување на една болест.

Активностите на овој Завод во правец на подобрување на санитарно-хигиено-епидемиолошката состојба во Македонија биле бројни. При тоа, благодарение на позитивните резултати од активностите на вработените при заводот биле добивани значајни признанија од соодветни институции во Југославија и светот.

Резиме:

Од 1946-1948 година, маларијата во Македонија имала свои сезонски падови и пораста. Во состав на Министерството за народно здравје, било формирано посебно одделение за борба против маларијата.

Хигиенскиот институт во Скопје, бил целосно ангажиран во сузбивањето на маларијата и нејзините предизвикувачи, во координација со повеќе институции: Воениот санитарет, Црвениот крст, и многу други. Во составот на секоја здравствена станица биле организирани антималяриски одделенија, а на територијата на целата земја биле формирани осум антималяриски инспекторати. Биле користени нови антималяриски средства, и се создале услови за сузбивање на маларијата, а превземените мерки и активности неминовно преминувале кон мерки за ерадикација на истата.

Во периодот од 1951 до 1952 година, бројот на заболени од маларија, драстично се намалил од 247 на 222 случаи.

Во 1955 година, на осмото Собрание на Светската здравствена организација (СЗО), било одлучено да се поддржат сите програми за ерадикација на маларијата во земјите каде што за тоа постоеле кадровски и материјални капацитети и можности. Маларијата била присутна во повеќето земји од континентална Европа, и како резултат на превземените актив-

²⁰ Првата фаза била подготвителната фаза за која биле донесени Уредба и Правилник за сузбивање и ерадикација на маларијата, потоа следувала ударна фаза, која се предвидувало да трае три години и опфаќала неколку активности: како резидуално прскање, активен надзор, анкетирање и лекување на болни од маларија и.н. Третата фаза била фаза на консолидација при што се предвидувало прекинување на резидуалното прскање, а се препорачувал активен надзор на целата територија. Четвртата и последна фаза т.н. фаза на одржување требало да започне оној момент кога ќе се утврдело дека трансмисијата на маларијата била прекината. (80 Години Републички завод за здравствена заштита, 31).

ности и промени, во повеќето земји било постигнато искоренување на болеста, или пак бројот на заболени од маларија бил намален и сведен на многу ниско ниво.

Искоренувањето на маларијата во Македонија, можело да служи за пример како со примена на најсовремени сознанија и принципи од областа на епидемиологијата, со добро планирање, систематска и точна работа, било можно потполното искоренување на болеста.

Summary:

From 1946-1948 year, malaria in Macedonia had its seasonal up and downs. In the Ministry of National Health, was established a special unit to combat malaria.

Hygienic Institute in Skopje, was fully engaged in the eradication of malaria and its triggers. Several Institutions were activated: Military sanitation, Red Cross, and many others. The composition of each health center were organized antimalarial departments and throughout the country were formed eight antimalarial inspectorates. They were used new antimalarial medications and as a result were created the conditions to combat malaria. These measures and actions inevitably led to to eradication..

From 1951-1952, the number of malaria drastically decreased from 247 to 222 cases.

In 1955, the eighth assembly of the World Health Organization (WHO) decided to support all programs to eradicate malaria in countries where it existed per-sonnel and financial capabilities. Malaria was present in most countries of con-tinental Europe, and as a result of the undertaken activities and changes in most countries was achieved eradication of the disease, or at least the number of malaria cases was reduced to very low level.

The eradication of malaria in Macedonia, could serve as an example by applying the latest knowledge and principles in the field of epidemiology. With good planning, systematic and accurate work, it was possible to complete eradication of the disease.

БИБЛИОГРАФИЈА

Необјавени извори

Архива на Службен весник на Република Македонија Службен весник на НРМ, 31 декември 1956 година. Фондови на Државниот архив на Република Македонија Фонд - 157: Президиум на АСНОМ

Литература

World Health Organization. Lessons learned during the final stages of malaria eradication in Europe. WHO/Mal/467, 11 September 1964.

Благоја Алексоски, Златанка Димитровска, 80 години Републички завод за здравствена заштита. Скопје, 2004.

Боро Николовски, Прилози за историјата на здравствената култура на Македонија. Скопје, 1995.

Ѓорѓи Гавриловски, Организација на маларијата после ослободувањето во СР Македонија. Зб. Ерадикација на маларијата во Југославија. Скопје, 1973.

Елена Јосимовска, Завод за здравствена заштита-Штип 90 години. Штип, 2004.

Петар Пауновиќ, О маларији у Крајинском срезу 1948 године. Историја медицине, Београд, 2007.